

1979/80:77

Nr 77

Måndagen den
4 februari 1980

Måndagen den 4 februari

Kl. 11.00

*Anmälan om
kompletteringsval
till utskott*

Förhandlingarna leddes av förste vice talmannen.

§ 1 Upplästes följande inkomna skrivelse:

Till riksdagen

Undertecknad anhåller härmed om att bli befriad från uppdraget som
ordinarie ledamot av socialförsäkringsutskottet.

Norrköping den 1 februari 1980

Christer Nilsson

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 2 Anmälan om kompletteringsval till utskott

FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Som ny ledamot i finansutskottet efter Arne Pettersson har socialdemo-
kratiska riksdagsgruppen anmält Christer Nilsson. Som ny ledamot i
socialförsäkringsutskottet efter Christer Nilsson har socialdemokratiska
riksdagsgruppen anmält Martin Segerstedt. Som ny suppleant i socialförsäk-
ringsutskottet efter Martin Segerstedt har socialdemokratiska riksdagsgrup-
pen anmält Lars-Erik Lövdén.

Förste vice talmannen förklarade valda till

ledamot i finansutskottet

Christer Nilsson (s)

ledamot i socialförsäkringsutskottet

Martin Segerstedt (s)

suppleant i socialförsäkringsutskottet

Lars-Erik Lövdén (s)

§ 3 Justerades protokollet för den 25 januari.

§ 4 Föredrogs men bordlades åter

Socialutskottets betänkande 1979/80:24

Utbildningsutskottets betänkande 1979/80:15

Nr 77

Måndagen den
4 februari 1980

*Anmälan av inter-
pellationer*

§ 5 Anmäldes och bordlades

Proposition

1979/80:78 med förslag till lag om skyldighet för utländska kärkeande att ställa säkerhet för rättegångskostnader, m. m.

§ 6 Anmälan av interpellationer

Anmäldes och bordlades följande interpellationer som ingivits till kammarkansliet

den 1 februari

1979/80:132 av *Oswald Söderqvist* (vpk) till jordbruksministern om skärpta säkerhetskrav vid kärnkraftverken:

Den utredning om "effektivare beredskap" som lagts fram av strålskydds-institutet (SSI) och som sänts på remiss av jordbruksdepartementet visar tydligt att de nuvarande säkerhetsåtgärderna vid de svenska kärnkraftverken är helt otillräckliga. Detta har också tydligt uttryckts av jordbruksministern i samband med offentliggörandet.

SSI:s styrelse har emellertid varit långt ifrån enig i sin bedömning av hur snabbt de nödvändiga, nya bestämmelserna skall träda i kraft. Den har inte kunnat samla sig till ett enigt uttalande i frågan utan hänskjutit den till regeringens bedömande. Bakom oenigheten ligger av allt att döma taktiska hänsyn till vad som kan påverka resultatet i den kommande folkomröstningen. Kärnkraftinspektionen, socialdemokraterna, LO, TCO och arbetarskyddsstyrelsen har enligt pressuppgifter inte velat gå med på att SSI direkt skall kräva strängare bestämmelser. Det är framför allt när det gäller omfattningen av skyddszonen runt reaktorerna och utdelning av jodtabletter inom denna skyddszon som man inte velat gå med på direkta beslut. Enligt expertutlåtanden måste den tidigare skyddszonen med 5 km radie ökas till 40-80 km och jodtabletter utdelas till befolkningen inom hela denna nya zon. Det är klart att ett direkt ställningstagande med den innebörden skulle göra människorna inom dessa områden mera medvetna om kärnkraftens risker än vad som nu är fallet. Det har de som vill se en utbyggnad av kärnkraften i Sverige inte velat riskera, och därför har de endast kunnat gå med på att överlämna frågan till regeringen.

Så mycket större ansvar har därmed lagts på regeringen. Tänker man inom regeringskansliet medverka till det döljande av fakta som SSI:s agerande i det här fallet innebär? Eller tänker man snabbt fatta de nödvändiga besluten och se till att de verkställande myndigheterna, i första hand länsstyrelserna, får de direktiv och de resurser som är nödvändiga för att en "effektivare beredskap" vid de svenska kärnkraftverken snarast skall bli genomförd?

Jag vill därför fråga jordbruksministern:

Anser jordbruksministern att det är korrekt handlat av SSI att fördröja frågan genom att inte direkt ta klar ställning?

Vilka åtgärder tänker jordbruksministern vidta för att de fakta som finns i utredningen snarast kommer till allas kännedom, framför allt till deras kännedom som direkt berörs?

Kommer jordbruksministern att medverka till att ett regeringsbeslut i frågan fattas före folkomröstningen?

1979/80:133 av *Oswald Söderqvist* (vpk) till justitieministern om skadeståndsansvaret vid kärnkraftsolyckor:

Ansvar för verkningarna av kärnkraftsolyckor skiljer sig från vad som gäller för annan verksamhet i samhället. De som äger och driver kärnkraftverk är inte skadeståndsskyldiga för mer än ett visst belopp. Följaktligen behöver de inte heller teckna försäkringar för mer än detta belopp. Därefter är staten, dvs. skattebetalarna, skyldig att träda in och ta skadeansvar för ytterligare en viss summa. Blir skadorna ännu större träder en internationell konvention i kraft som innebär att OECD-staterna tar ansvar till ett ännu högre, men maximerat belopp. Kostnaderna utöver detta maximum ersätts inte, utan summan fördelas då mellan de skadelidande med sänkta belopp som följd.

Sådana är de nuvarande bestämmelserna, och de har funnits sedan 1968, då den lag som reglerar dessa frågor stiftades. Det är atomansvarighetslagen, som föregicks av diverse utredningar och internationella överenskommelser. De belopp som gäller enligt ovan är 50 milj. kr. i ansvar för ägarna, 350 milj. kr. för svenska staten och 600 milj. kr. för OECD-staterna gemensamt. Man kan fråga sig varför vi har fått dessa särbestämmelser inom kärnkraftsområdet, vilka markant avviker från vad som är vanligt för industriell och annan jämförbar verksamhet. Svaret ligger i att de ansvariga redan på 1960-talet hade fullt klart för sig att användandet av kärnkraft var förknippat med så stora risker och skadeverkningar att en speciell lagstiftning var nödvändig. Det vanliga försäkringssystemet räckte helt enkelt inte till. Försäkringsbolagen klassade tidigt kärnkraftsolyckor som "force majeure", dvs. något som låg utanför deras möjligheter att ta ansvar för, jämförbart med krigshändelser. I försäkringsbolagens allmänna bestämmelser finns detta klart uttryckt under rubriken Krigsskador och atomskador, där det står: "Ersättning lämnas inte för skada på egendom eller vid skadeståndsskyldighet, då skadan direkt eller indirekt orsakats av atomkärnreaktion, t. ex. kärnklyvning, kärnsammanslutning eller radioaktivt sönderfall." Detta undantag finns inskrivet i alla vanliga försäkringar, t. ex. hemförsäkringar.

Vad innebär nu detta i praktiken? För att ta den ekonomiska sidan först, betyder det för ägarna till kärnkraftverk att de slipper undan stora försäkringskostnader. Premien för den 50-miljonersförsäkring som de i dag är tvungna att betala är i förhållande till försäkringssumman den högsta som förekommer. Den är nu 250 000 kr. per år och aggregat. Om de skulle vara tvungna att betala premie för maximibeloppet 600 milj. kr., som i sig självt är långt ifrån tillräckligt, skulle deras kostnader stiga kraftigt. Vi har här således ytterligare ett exempel på att kärnkraftens verkliga kostnader smygs undan och belastar andra områden. Om kostnaderna överstiger 600 milj. kr., vilket

Anmälan av interpellationer

de självfallet kommer att göra vid en stor olycka. blir det de skadade som tillsammans får bära kostnaden genom att minskade ersättningar eller extra skatteuttag tillämpas. Det bör också uppmärksammas att – genom att Sverige genom OECD är anslutet till den internationella poolen för dessa försäkringar – svenska staten blir skyldig att gå in och solidariskt dela på kostnaderna för kärnkraftsolyckor också inom andra delar av Europa. Man väntar sig nu betydligt högre ansvarssummor redan under 1980, eftersom en översyn pågår och man därvid är medveten om att beloppet 600 milj. kr. som sattes på 1960-talet är alldeles för lågt.

Den moraliska sidan av saken är att de som fattade besluten om kärnkraftens utbyggnad i Sverige på 1960-talet var väl medvetna om vilka krafter, risker och kostnader de handskades med. Atomansvarighetslagen kom till med den klart uttalade förutsättningen att kärnkraften var någonting speciellt, med större risker och svårare konsekvenser vid eventuella olyckor än andra verksamheter i samhället. Det sades också klart och tydligt i de resonemang som fördes i samband med lagstiftningen att det var nödvändigt att avlasta kärnkraftsindustrin de stora kostnader som ett strikt skadansvar skulle innebära. Den skulle annars inte kunna utvecklas på det sätt som ansågs önskvärt. Alla dessa fakta strider uppenbart mot vad som nu framförs i debatten. De strider mot vad som framförs dels av dem som säger att de ingenting visste om kärnkraftens risker och kostnader under 1960-talet när besluten fattades, dels av dem som i dag förringar dessa risker och lämnar tvärsäkra uppgifter om kostnaderna.

Inför folkomröstningen om kärnkraft är det viktigt att allmänheten får saklig information om dessa förhållanden. Det är ett livsviktigt intresse att de som kan komma att beröras av en kärnkraftsolycka vet att deras försäkringskydd är ordnat på ett tillfredsställande sätt. Som det nu är, är det uppenbart att de som kan drabbas själva får stå för skadekostnaderna, indirekt eller direkt. Det är också otillfredsställande med en lagstiftning som överför ansvaret för en farlig verksamhet från den som bedriver den till det allmänna. Den utredning som tillsatts för att se över lagarna på atomområdet, atomlagstiftningskommittén (ALK), arbetar inte med inriktning på att ta fram några uppgifter eller ge några uttalanden före folkomröstningen. Det är därför regeringens, framför allt justitieministerns, skyldighet att se till att bestämmelserna i lagstiftningen på detta viktiga område kommer till allmänhetens kännedom före den 23 mars.

Jag vill därför fråga justitieministern:

Anser justitieministern att den ordning som i dag gäller för skadeståndsansvar inom kärnkraftsområdet är tillfredsställande?

Anser justitieministern att den maximisumma på 600 milj. kr. som satts upp är tillräcklig för att täcka kostnaderna för en svensk reaktorolycka?

Anser justitieministern dessa fakta så viktiga att de bör komma till allmänhetens kännedom före folkomröstningen för att underlätta väljarnas ställningstagande?

Vilka åtgärder tänker justitieministern i så fall vidta för att informera svenska folket om dessa förhållanden?

§ 7 Meddelande om frågor

Nr 77

Måndagen den
4 februari 1980

Meddelades att följande frågor framstälts

den 1 februari

*Meddelande om
frågor*

1979/80:303 av *Lilly Bergander* (s) till industriministern om det planerade fjärrvärmesystemet i Storstockholmsregionen:

Industriverket har på uppdrag av regeringen gjort en utredning om fjärrvärme i Storstockholm. Ett av utredningens alternativ är att bygga ett större koleldat kraftvärmeverk vid bl. a. Himmerfjärden. Detta alternativ torde Nynäshamns kommun komma att motsätta sig.

Även utredningens huvudförslag, det s. k. referensalternativet, bygger på användning av kol med dess krav på stora investeringar för att erhålla en ur miljösynpunkt acceptabel kol- och askhantering.

Vid remissbehandlingen föreslog AB Nynäs-Petroleum och senare även Nynäshamns kommun att ett värmeverk med förgasningsteknik borde övervägas. Ur miljösynpunkt erbjuder förgasningstekniken stora fördelar.

Med anledning av det anförda vill jag fråga industriministern:

Kommer statsrådet att låta utreda även alternativet förgasningsanläggning innan definitivt beslut tas om fjärrvärmesystem i Storstockholmsregionen?

1979/80:304 av *Pär Granstedt* (c) till statsrådet Carl Axel Petri om informationen till invandrarna om folkomröstningen om kärnkraft:

I samband med folkomröstningen om kärnkraft kommer informationen om de tre alternativen att på olika sätt förmedlas till den svenska allmänheten. En viktig målgrupp i detta sammanhang är invandrarna, som enligt riksdagsbeslut får delta i folkomröstningen. Invandrarorganisationerna har också i skrivelse till regeringen påtalat behovet av information. Invandrarverket har ett betydande ansvar, liksom de tre kampanjorganisationerna. Det är nödvändigt att de olika invandrargrupperna på samma sätt som svenska medborgare får en tillfredsställande information om och material kring folkomröstningens alternativ och också om hur folkomröstningen rent praktiskt går till. Därför är det oroande – också från demokratisk synpunkt – att invandrarverkets styrelse nu efter påtryckningar från linje 2 dragit in en del av sitt informationsmaterial. Denna förhållning kan få mycket negativa konsekvenser för invandrarnas möjligheter att själva ta ställning inför folkomröstningen.

Jag vill därför fråga energiministern:

Anser statsrådet att informationen till invandrarna om folkomröstningen om kärnkraft har handlagts på ett tillfredsställande sätt?

Nr 77

den 4 februari

Måndagen den
4 februari 1980

1979/80:305 av *Börje Hörnlund* (c) till statsrådet Carl Axel Petri om förbud mot direktverkande eluppvärmning:

*Meddelande om
frågor*

Det finns i riksdagen – om deklARATIONERNA inför folkomröstningen är riktiga – en klar majoritet för att direktverkande el skall förbjudas vid uppvärmning. Jag vill därför fråga energiministern när ett regeringsförslag kan föreläggas riksdagen.

§ 8 Kammaren åtskildes kl. 11.02.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert